

JAIZKIBEL MENDIKO IZEN ZAHAR BATZUK

Donostia, 1987-VII-24

J. San Martin

Badira hiru urte Jaizkibel mendiko itsas-hegalean, Hondarribia partetik, Harri-aroko aztarnategiak aurkitu nituela eta bi urte igaro dira Aranzadi Zientzia Elkartearentzat haien memoria idatzi nuenetik. Baina, memoria hori, ez dut aurkeztu toki-izen jatorren faltaz.

Lan neketsua leporatu nuen ahal den zuzenen egin nahiaren kezka; aspaldi eremu bihurtu zen mendian ez bait da erraza toki-izen jatorrak aurkitzea.

Galdetu nituen baserritarrak eta artzainak, guarda eta arrantzaleak; baina, hala ere, zalantza betetik utzi ninduten beren ahozkeraren desberdinetatik. Begiratu ditut liburuak, aztertu ere bai Udaletxeko agiritegia. Baina, agiri zaharrak urri; eta ez naiz guztiz konformatu, zeren beldur naiz oker eman nezakeena betiko oker geldituko ote den.

Hala ere, ahoz eta agiriz jaso ditudan iturriak, eta horien bidez lortu ditudan erizpideak, interesgarriak iduritzen zaizkit onomastikarako, zeren, Erdiaroko aztarnak ez ezik, behar bada erromarrenak ere aurkitzen direnez.

Batxiller Zaldibiak bere *Suma* (1560) delakoan Pomponio Mela-k aipatzen zuen Atlantika Pirineoaren itsas-hegalean zen Venus-en tenploa Jaizkibelen izango ote zen eritzia agertuz (1) eta Adolf Schulten-i burukomunik aski eman zion horrek (2).

Ez Schulten eta ez geroztikakoak, nonbait ez dira ohartu hark 1926. urtean San Thelmo ermitan egin zituen azterketa haietatik urrutira gabe bazela *Cornoz* (*Cornuz* eta *Cornus* bezala ere agertzen dena), izenez

---

(1) BACHILLER JUAN MARTÍNEZ DE ZALDIBIA: *Suma de las cosas Cantábricas y guipuzcoanas*. Lehen argitalpena, F. Arocenaren sarrera eta oharrez 1944. urtean egin zen. Jasotzen dugun aipamena ikus 16. orrialdean.

(2) ADOLF SCHULTEN: "Venus Marina" (T. Aranzadik itzulia), *RIEV*, 1927, XVIII. 373-380. orr.

erromar kutsudun baserri bat. Behar bada gaskoinaren bidez letorke, baina hor dago, Olearso mendia ziteken maldan.

Oraingoz aztergai utziko nuke, zeren bestek esan beharrik ez dut holakoetan zuhur jokatu behar dugula. Hala erakutsi zidan Kornuz ondo baserri eroriaren izenak ere. Pekunia bezala jaso nion gure esnedunari, baina 1787ko *Censo*-an eta 1857ko *Nomenclátor*-ean aurkitu nuen argi eta garbi: Perukenea.

Itsas ertzean bertan badira Kapeluta eta Kapelu, latin kutsua dutenak, baina hondarribiarrek txapelari kapelua deitzen diotenez arrokak toki haietan hartzen dituzten berezko erosio formegatik izan daiteke. Bestalde, historiaren agiriek ez digute erakusten paraje horietan kaperarik izan denik.

Mendi izenaren lehen etimologia Baltasar Etxaberi zor diogu, "*Aizquibel* que se interpreta en Bascuence, espaldas de sierra" (3). Eta, badirudi ondo zebilela.

Inoiz entzuna dugu, nola daitekeen Jaizkibel (Haizkibel) bai Hondarribian, bai Pasaian eta baita Lezon ere, guzietan haiz-gibel baldin bada, gibeltzat zein alde hartzen ote duten.

Nere eritziz, aurkitu ditudan azternategi egoitzak kontutan harturik, duela zortzi edo hamar mende familia asko bizi zen mendiaren gailurretatik itsasaldera, proportzio garrantzitsu batean denbora haietarako, eta hortik zetorkion izen hori.

Jaizkibelen lehen fonema bera, zalantzarik gabe, zahartasunaren lekuko dugu, aintzina erabiliko zuten *H* aspiratua *J* bihurturik fosiltzean. Oroi erdarazko Fuenterrabiak *F* hortik duela.

Gainera, mendigibleko biztanleen aintzinakotasunez kontutan hartzekoa da 1625ean Isastik zioena, alderdi horretako Artzu eta Justiz baserriak espreski, Hondarribiko lehen biztanleetakotzak jotzeaz (4).

Jaizkibelen, abelzaintzak eta harrobiak garrantzia izan zuten azken mendera arteko ekonomian, 1627.eko agiri batean irakurri dudana lekuko: "Montes prados pastos agua yerbas canteras... Ganados mayores y menores de todo jénero..." eta zuhaitzen salketa debekaturik zegoen (5).

(3) BALTHASAR DE ECHAVE: *Discursos de la Antigüedad de la lengua cantabra*, Mexico, 1607, 32. orriaren atzekaldetik.

(4) ISASTI: *Compendio historial*, 458-459. orr.

(5) Udaletxeko Agiritegian, Ikus: Sección B, Negociado 1. Serie 1, Lib. 1, exp. 20. *Ejecutoria contra el lugar de Pasajes sobre el disfrute de los montes de Jaizquibel*, expedido en Valladolid en 2 de enero de 1627.

Aurkitu dudan agiririk zaharrena Jose M.ª Lakarraren *Vasconia Medieval*an dator, larraldatzeaz edo trashumanziaz, Aralardik gure egunokarte datorren ohituraz hain zuzen, eta zenbait saroi aipatzen dira; hara zer dioen: “San Miguel Excelsis enviaba sus ganados a pastar a los yermos de Fuenterrabia *‘en término clamado Jog, e los seles que se claman Muginça, Andialove, Gaiztanos, Leyurieta, Leizanavar’* (año 1371)” (6). Horietarik azken hirurak baizik ez ditut atzeman, eta hirurak itsas-hegalean Pasaia eta Hondarribiaren mugan, gaur egun Gaztarrotz, Leuta eta Lexanabar bezala ezagutzen direnak. Oroï garai haietan Pasaia (San Juan aldea) Hondarribiarena zela.

Gaztarrotzen baserri bat ezagutu da duela urte gutira arte, baina hiruretan badira harpetxeak (harpeak, zizelez landurik handituak eta kanpokaldera horma eraikiak egoitza egokitzeko). Agiri denez, harpetxe diren egoitza horiek, Neolitos aldiaren jarraipenezkoak dira, toki horietan aurkitu ditudan suharrizko tresneriaren arabera.

Guzi horrek abelzaintzazko ekonomia adierazten digu, baina lehen lehenagotik bazen nonbait ihiza eta bereziki arrantza, Harri-arotik etenik gabe zetorren bizitza, zeren Marla eta Bioznar deitzen diren tokietan haize-agerian aurkituak ditudan azternategiek hala erakusten bait digute.

Toki izenetara itzuliaz, gauzak zehatz egingo banituen, ahozko bilketaz gainera bibliografiak eskaintzen zidanaz ere jabetu naiz, besteak beste, Florentino Porturen monografian oinarriturik (7). Era berean, baserri guziak fitxatuz, XVII. mendetik (guti batzuren aipamen zaharragoak ere bai) 1969an Udalak egin zuen mapakoetara arte. Orain, Jaizkibel itsas-hegal horretako baserrien zehetasun gehiago dut.

Baserri guziak fitxatze horren ondorioz honako hau aurkitu dut: etxe izenak, XVIII. mendeko agirietan *-eche*-az gainera, *-egui*, *-tegui*, *-degui*; eta *-coa*, *-cua* bezala datozela. Baina, *-nea*, *-enea*, ez dela agertzen XVIII. era arte. Denbora berean, *Echeberri* aurkitzen da eta ez *Echeberria*; artikulurik gabe, Lapurdin bezala.

Horiek izan dira, arkeologiaz bestalde, aspaldi eremu bihurtu zen tokian izen jatorren bila burutu behar izan ditudan lanak.

Zuontzat aspergarri ez izateko, muga dezadan txosten hau Jaizkibel itsas-hegaleko izen zaharretara; baina lehenik mendi gailurretik itsal-hegalera aurkitzen diren baserri guziena emango dut.

(6) JOSÉ M.ª LACARRA: *Vasconia Medieval. Historia y Filología*, 19. orr.

(7) F. PORTU: *Fuenterrabia. Notas históricas y curiosidades hasta 1969*.

BASERRIAK

Altxakoa

Lehenik deitura agertzen da, Migel de *Alchacoa* 1598. urtean (8).

Alchacoa azpicoa eta *Alchacoa garaicoa* etxeak aipatzen ditu Isastik 1625. urtean (9). *Alchacoa de abajo* eta *Alchacoa de arriba* agertzen dira 1787ko zentsoan (10). *Alchaco-chiqui* baizik ez 1857an (11). *Altxakoaundi* eta *Altxako-txiki* bezala ezagutzen dira gure egunotan.

Artzu

Hemen ere, lehen lehenik, deitura agertzen zaigu, Tomas de *Arsu* 1598. urtean (12). Eta Arzu, etxea, 1625ean (13). Gainera, Isastik dioenez, leinu honetakoak, Justizkoekin batean, Hondarribiko lehen biztanleeta-koak omen ziren (14).

Kondairak dioenez, Martin de Arzu 1280. urteko hesian heroetzat jotzen da, baina uste hori XVII. mendetik dator.

Baserria, itsasaldera, muino baten lepoan kokaturik dago. Era berean, ekaldeko muinoan Kornuz eta mendebaldekoan Justiz; hirurak dira garrantzitsuak itsas-hegalean.

Arzu-errota Gipuzkoako *Nomenclátor*-ean agertzen da, 1857.ean. Gaur, zaharrek oraindik *Arzu-errota* bezala ezagutzen dute, baina gazteek "El Molino".

Artzu baserri ondoan haizeolen zepak aurkitu ditut.

Etxe-txiki

Eche-chiqui, 1857an, eta *Etxetxiki* 1969an Udalak egin zuen mapa batean.

---

(8) F. PORTU: *aipatutako liburuan* 60. orrialdean.

(9) ISASTI: *a. lib.*, 91. orr.

(10) Archivo Municipal, Floridablanca kondearen aginduz egin zen lehen zensoaren kopia.

(11) *Nomenclátor de la Provincia de Guipúzcoa*, 1857. urtean Diputazioak argitaratua.

(12) F. PORTU: *a. lib.* 60. orr.

(13) ISASTI: *a. lib.*, 91, 137 eta 458. orr.

(14) ISASTI: *a. lib.*, 458-459. orr.

Garaikoetxea

Iraurgi o *Garaicoechea* dakar Isastik, 1625ean (15). Eta *Garaicoechea* soilik 1787ko zensoan eta 1857ko *Nomenclátor*-ean. Inoiz Goikoetxea bezala ere nahasturik dator agirietan.

Gaztarrotz

Hondarribia eta Pasaiaren mugan, azken honen partean, baina aitzina hartan Hondarribiarena zen. Baserri eroria. 1371. urteko agirian *Gaiztanos* (16). Benta zen eta duela urte batzuk erre egin zen.

Bertatik hurbil harpe-egoitza zaharrak daude eta suharrizko tresneria aurkitu dut.

Justiz

Baserri hau, gaur egun hiritik urrutien aurkitzen dena da, Jaizkibelen itsas-hegalean. 1613. urteko aitonenseme agiri batean aipatzen da lehen aldiz, erregeren arma-kronikagile zen Diego de Urbina-k emaniko diploma horietako batean. Agiri horretan esaten denez, 850. urtean Nafarroako errege Santxo Abarka ihizan ari zela baserri horretako alaba ederra ezagutu eta amorante bihurtu omen zen, esanaz: "Guztiz ederra zera" eta hortik omen etxearen izena (17). Gure artean esan beharrik ere ez dago etimologia hori faltsoa dela eta izena bera patronimiko horietakoa.

Arestian esan bezala, leinu honetakoak, Artzukoekin batean, Hondarribiko lehen biztanleen arteko ziren, Isastik dioenez (18). Eta, Serapio Múgica-ren ustez Euskal Herrian etxe bakarra omen *Justiz* izenekorik (19).

Jatorri honetakoa zen Habanako alkate eta Kontadore jenerala, Juan José Justiz y Umpiérrez, 1761ean "Marquez de Justiz de Santa Ana" titulua eman zitzaiona.

(15) ISASTI: *a. lib.*, 91. orr.

(16) J. M. LACARRA: *Vasconia Medieval. Historia y Filología* (Donostia, 1957), 19. orr.: "seles que se claman Muginça, Andialove, Gaiztanos, Leyurieta, Leïçanavar".

(17) A. Y A. GARCÍA CARRAFFA: *El Solar Vasco-Navarro*, tomo IV, 302. orr. Conde de Llobregat, *Fuenterrabía. Noticias históricas* (2.ª ed.), 10. orr. Eta F. Portu, aipatutako liburuan, 9. orr.

NILS M. HOLMER: *El idioma vasco hablado* (1964), 110 eta 158. orr.

(18) ISASTI: *a. lib.*, 458-459. orr.

(19) S. MÚGICA: *Geografía del País Vasco-Navarro, Guipúzcoa* tomoaren 756. orr.

Kornuz

Baserria. 1481ean *Cornoz* deitura agertzen da, Joanes de Cornoz eta Esteve de Cornoz, Udaleko agirietan (20). XVII. mendean Jaizkibel mendiarren ifarralde guzia zen *Cornuz*, edo beste izen batez *Muguirio*, Isastik dakarrenez (21). Isastik, *Cornuz* eta *Cornus*, bukaeran z nahiz s-rekin bietara ematen du, baina Pepita Aginagak eman zidan 1658ko eskuizkribua, aitonensemetzaren onespenezkoan *Cornuz* dakar. Joan zen mendearren erdialdea geroztik inoiz *Gornus* bezala nahasturik aurkitzen dugu agirietan. Erromar izena dirudi, behar bada muino edo itsas-punta adierazteko. Atzizkia ordea, Gaskuinan eta Euskal Herrian aintzinatik hain hedaturik den -oz edo -otz. Baina, oraingoz ezin dezaket uka Gaskoin jatorria.

Erromarren garaian bazen Nafarroan *Coronium* zeritzan hiri bat Los Arcos inguruan, batzuk Mendabiaren ifarraldean Erdi-aroan ezagutzen zen *Coronio*-rekin zerikusia zuen ustea agertu izan dute (22). Bestalde, *Cornuquiz* Bizkaiko toki izen bat zen 1070. urteko agirietan agertzen denez Lope Iñigez kondeak San Millan-era emana (23).

Larrezuri

Baserri honen agiririk ez dut aurkitu 1969. urteko mapan baizik. Baina etxea, oso berria, zutik dago.

Legia

Joanes de *Leguia* 1598. urtean aipatzen da, eta 1631. urtean Guadalupeko Andre-Maria elizaren maiordomoa León de Leguia zen. Etxearen agiririk ez dut aurkitu Floridablanca-ren zensora arte, eta honetan bi etxe daude: *Leguia* eta *Leguiassar*.

---

(20) Arch. Munic. Ref.: Sección C, Negociado 5. Lib. 1, Exp. 2 *Carta Real Ejecutoria obtenida por la ciudad de Fuenterrabia contra la Universidad de Irún*. 30 foliodun kuaderno inprimatua.

(21) ISASTI: *a. lib.*, 91. orr.

(22) J. CARO BAROJA: *Los Vascones y sus vecinos*, 41 eta 47. orr. Eta M. J. PERÈX AGORRETA: *Los Vascones (El poblamiento en época romana)*, 147. orr. eta XIII. lam.

(23) L. SERRANO: *Cartulario de San Millán*, 210-211 orr.

Leizanabar (Lexanabar)

Lakarraren *Vasconia Medieval* delakoan dator *Leiçanavar*, 1371. urtean (24). Harpetxe eta azternategirik aberatsenetakoak hemen aurkitu ditut. Baina izen jatorra aurkitzeko ere burukominik handienetakoak toki honek eman dizkit, Lakarraren testuan aurkitu arte. Adibidez, 1969ko mapan *borda Lizanobar* dator, baina ahoz jasoak: Loxonar, Lixonar, Lexonar, Lixonabar, Lixanabar, Bixanar, Bixonar eta abar. Baina Jabier Aranburu adiskideak eman zidan bere amari maiz entzuna zion esaldi bat (oroi Jabierren ama, Celestina Sagarzazu, igaz hil zela 95 urte beterik, eta horrek berez aintzinasuna ematen bazuen, are gehiago esaldiz zetorrenez); anai-arreben arteko haserrenen bat sortzen zenean, elkarregandik ahalik urrutien bereizteko esaten omen zien: “zoazte, bata Mendelura eta bestea Lexanabarrera”. Mendelu, Bidasoa ertzean Irunekin muga egiten duen auzoa da eta Leizanabar Pasaiarekin muga itsasaldean, Turrullilla puntaren ondoan. Tokiaren koordenadak: 1.º 49' 20"; 43.º 21' 33". Toki horretan, baserri bihurtutako borda bat ezagutu da mila bederatzehun eta berrogeitaka urteak arte. Abeltzaintza zuten bizimoduz. Gaur, harpean hasiaz eraikitako borda eroria da, baina inguru horretan urte osoz bizi dira behorrak eta betizuak.

Leiurieta (Leuta)

Lehen borda zena, orain mendizale egoitza Lago-Rodríguez Salis familiarena. Hau ere harpetxe handitua da eta lehen gizonen aztarnak aurkitu ditut, Neolitos garaikoak. Egoitzaren jabeen ustez *Lekueta* du izen jatorra, Udaleko mapak, 1969an, *Legueta* dakar, baina artzainei eta Maximo Sagarzazuri (Maximo honek larogei urte beteak ditu, Hondarribiaren toponimiazko mapa du, berberak egina 1925ean nola zen oroituz), *Leuta*. Lakarraren *Vasconia Medieval*-aren 19. orrialdean *Leyurieta* zeritzan saroitzat (sel) dakar.

Martierreka

Antroponimo hau Kornuz eta Artzu baserrien artean itsasorantza doan erreka izena da. 1625ean Isastik aipatzen du etxe izen bezala (25). Hor zen nonbait Sein errota. Eta inguru haietako baserrietan orain-

(24) J. M. LACARRA: *a. lib.*, 19. orr.

(25) ISASTI: *a. lib.*, 91. orr.

dik ere kontatzen dute duela berrehunen bat urte nola ebatsi zituzten, itsas-lapurrek, bi neska. Ordutikakoa omen honako bertso hau:

Martierreka-Jauregi

gure neska ederrak

eztira ageri.

Florentino Portuk ere jasoa dakar bere monografian (26).

Bada beste erreka bat, Justiztik mendebaldera, Munaundi eta Martiz hegien bitartean *Martizko erreka* deritzona.

Martiz (Martiz)

Leiuarieta edo Leutaren antzerako tokia da, hegi batean, itsasotik 150en bat metrotako alturan ekialdera aurkitzen den harpetxea, 1.º 50' 38"; 43.º 22' 03" koordenadetan, gerora borda bihurtzeko handitua. Due-la hogeitahamabost urtera arte bizi izan zen familia bat (Kornuzko andrea da hor sortua). Suharrizko tresnak aurkituak ditut.

Patronimiko honen antzerakoa agertzen zaigu 1638. urtean, *Martich*, Floridablanca-ren *Censo*-an, eta geroztik *Martichenea* baserria mendiz bestalde, hau da, Jaizkibelen hegoaldetik. Lezon ordea, kaletik hurbil *Martizkonea* etxea, behar bada Martizetik datorrena.

Murisenea (Muixenea)

Kornuz ondoan erorita dagoen baserria. 1787ko zensoan *Murisenea*, 1841eko padroian *Musienea*, 1857ko *Nomenclátor*-ean *Musenea* eta Udalak 1969an egin zuen mapan Muixenea. Hau ote da Lakarrak 1371kotzat ematen dituen izenen arteko *Muginça*? Litekeena.

Nojuronea (Nujurunea)

1787an Nojuronea zena, 1969an Nujurunea zen eta gaur ere hala ezagutzen da baserri hau. Baina 1857ko *Nomenclátor*-ean *Lujurunea-goya* bezala dator.

(26) F. PORTU: *a. lib.*, 184. orr.

Perkazenea

1523. urteko gertarrietan aipatzen du E. Garibaik “casería, llamada *Perçaça*” eta “casa de *Perçaça*” (27). Floridablanca-ren aginduz egin zen *Censo*-an eta geroztik *Perkazenea* eta *Perkasenea* dator.

Perukonea (Perukenea)

Baserri eroria Kornuz ondoan. Isastik aipatzen du 1625. urtean *Iraur-gui azpicoa* o *Peruzo* (28). 1787ko zensoan *Peruconea*, baina 1857ko nomenklatorrean *Peruquenea*. Udaleko mapan *Perukenea* dator, baina ahozkeraz *Pekunia* ere jasoa dut.

Sarabardi (Salabardi)

Kornuztik hurbil hegoalderago dagoen baserria. Oraindik bizi dira. 1841eko padroian eta 1857ko *Nomenclátor*-ean *Sarabardi* bezala dator eta 1969an, Udaleko mapan, *Salabardi*. Hondarribian, 1638rako aurkitzen dira Salaberria deiturak, baina ezin dezakegu ziurtatu Sarabardi edo Salabertik datorrenik, bitartean zubi egingo duen agiririk ez badugu.

Talaya

Higergo puntatik hurbil dagoen baserria. 1857ko *Nomenclátor*-ean dator *Talaya* eta Udalak 1969an egin zuen mapan *Atalaya*. Ahozkatzean *Talaya* erabiltzen da.

MIKROTOPONIMIA

Itsas-bazterreko toki izenak, agiri zaharretatik eta ahoz jasotakoetatik, zerrenda polita eskaintzen du F. Portuk bere liburuan (29), Higer-etik hasi eta Pasaiako mugaraino. Hara hemen hitzez-hitz: *Faro*, *Atal Erreca*, *Capeluta*, *Errechiqui*, *Errota*, *Sein* edo *Martierreka*, *Archo*, *Artzuko portu*, *Arasca*, *Argorri*, *Marla*, *Capelu*, *Sorchipi*, *Sisurco*, *Biosmar*, *Erentzin chaba-*

(27) E. GARIBAY: *Compendio historial*, 2. tomoa, XXX. lib.

(28) ISASTI: *a. lib.*, 91. orr.

(29) F. PORTU: *a. lib.*, 184. orr.

la, *Erentzin Aundi*, *Yscuru*, *Motelu*. Horko *Sorchipi*, *Txotxipi* bezala jasodut eta *Biosmar*, *Bioznar*. Instituto Geográfico y Catastral-eko 1:5.000 mapetan *Turrulla* deitzen dena da *Bioznar*, 1.º 50' 00"; 43.º 22' 20" koordinadetan. *Turrulla punta*, *Motelu* deritzanaren hurrengoa da mende-baldera, Pasaiarekin mugan.

Higer (Higuer) bera, gaskoina da ageri denez. Higerren puntan itsasora sartzen den irlaren izena *Amuitz* da eta *Itxasoco nabigacionecoa* liburuan aipatzen da: "Hondarrabiaco Iguere" eta "Amuisco puntaren Irlaren gainetic" (30).

Beste izen zerrenda bat, handik eta hemendik bildurik, Jose Mari Etxaburu "Kamiñazpi" adiskideak ematen digu bere liburuan (31).

Itsas-ertzaren luzera guzian aurkitzen dira aintzinako gizonen aztarnak.

Beste izen ezaugarri batzuk zaizkigu Portuk ematen duen iturburu zerrendakoak (32), beraietatik Jaizkibel mendiaren itsas-hegalekoak, gutienez honako hauek dira: *Artola*, *Ayardi*, *Martis*, *Munuaundi*, *Justizko-erreka*, *Arzuko-erreka*, *Ansaan*, *Borbide* eta *Gaztarrotz*.

Florentino Portuk Jaizkibelgo berri asko ematen ditu eta ezinezkoa zaigu gaur hemen biltzea. Bukatzeko, honako hauek baizik ez ditut aipatuko: 1798. urtean herriaren mugarrietara egindako bisitan *Estillaundi* eta *Gorotardegui* aipatzen ditu *Aldarraunza*-kin batean (33). Eta orrialde berean harrobiak: *Erriestueta* (nik *Arriestueta* bezala jasoa). *Lamiarrieta* eta *Arribaldieta*.

Azternategietako bat, *Zezendegiko* harpea, zeinetan gordetzen zen, 1903an, "Soñu" izengoitiz ezagutzen zen gizon bat (34).

Azternategiak ere, ez dira gauza berria Jaizkibelen, Iskulin lepoko dolmena ezaguna bait da, eta handik hurbil zen Santa Barbarakoa ere, ostatu berria egiterakoan hautsia, eta bertatik ez hain urruti badira harrespilak (Cromlech) (35). Bestalde, Santa Barbara zeritzon ermitondoan

(30) M. HOYARZABAL, P. DETCHEVERRY: *Liburu hauda Itxasoco nabigacionecoa* (Baiona, 1677), 10. orr.

(31) ETXABURU'ITAR JOSE MARI "Kamiñazpi": *Ondarrabiako kondaira*, 231-233. orr. Liburu berean, 152-159. orr., baserri izenak ere sailkatzen ditu, IÑAKI LINAZASOROREN: *Caseros de Guipúzcoa*, liburukoan arabera. Eta, zein bata eta zein bestea, ez dira gomendagarri. Oso gaizki bilduak daude.

(32) F. PORTU: *a. lib.*, 208. orr.

(33) F. PORTU: *a. lib.*, 179. orr.

(34) F. PORTU: *a. lib.*, 308-310. orr.

(35) S. C. N. ARANZADI: *Carta arqueológica de Guipúzcoa*, 209-212. orr.

1611. urtean eginikako akelarreak zirela ta Inkisizioak zenbait pertsonari jarritako auziak hots handia izan zuen. Ikus ageriak Porturen liburuan (36).

Erentzin, Burkaitz eta Aunzbizkar dira beste toki aipagarri batzuk. Mikrotoponimiaz ahoz jasotakoa askoz ere zerrenda handiagoa da, baina ahozkatze desberdinegatik ez dira hain fidagarri eta oraingoz nahiago dut argi daudenez eta agiriz frogatu ahal direnez baliatu.

Instituto Geográfico y Catastral-ak 1:50.000 eskaladun mapan, *Turrilla* ez dakar behar duen tokian. Turrilla edo Turrulla delakoa Pasaia partean da, *Motelu* atzekaldean, Hondarribiaren mugatik bertan. Mapa berean *Marla* den tokian jartzen da *Bioznar*. Baina, Bioznar, Marlatik Turrullara bitartean itsasora irteten den puntarik luzeena eta zorretzena da.

Itsas ertz horretan, erdaldun eta kanpotiarren eraginez, arrantzarako edo igerirako aukerakoak diren zenbait leku gaizki erabiltzen hasiak dira eta hondarribiar gazteen artean oso zabaldurik entzuten dira honako hauek: "Las Bañeras" *Izkiraputzu*-ren ordez; "El Molino", *Artzuerrota*-ri; eta, "Malarranas", *Kapeluta*-ri.

Mikrotoponimia honetan ezer berezirik aurkitzekotan, begirada batean, *Sein* antroponimoa litzake bitxienetako bat (37). Gure mende honen hasieran ba omen zen Martierrekan Sein izeneko errota (38), baina jatorriz Oiartzungoa nonbait, han etxe bat denez eta hemen, Hondarribian, XVIII. mendera arte ez zaigu agertzen Sein deitura (39), eta etxerik ez da izen horrekin.

Otoi, izen hauek, Gaztarrotz eta Turrulla ezik, Hondarribiko parte-koak soilik dira Jaizkibelen itsas-hegalean.

(36) F. PORTU: *a. lib.*, 61-74. orr.

(37) L. MICHELENA, *Apellidos vascos* (Ed. 1953), 15, 49 eta 99. orrialdeak ikus. Antroponimoen artean aipatzen du *sei(n)*, "niño", Akitaniako epigrafiak eta Oiartzungo etxea gogoratuz. Baina, Hondarribiko han ez da agiri zaharretan aurkitzen.

(38) F. PORTU, *a. lib.*, 184. orr.

(39) J. C. GUERRA, *Ensayo de un padrón histórico de Guipúzcoa, según el orden de sus familias pobladoras* (1928) liburua dakarrenez. Ikus 547. orr.